

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 3. prosince 2024 ve věci č. 28935/21 – *M. Ş. D. proti Rumunsku*

Senát čtvrté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že státní orgány nedostály pozitivním závazkům vyplývajícím z práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy, když nepřijaly adekvátní právní rámec, který by stěžovatelce umožnil účinně se bránit proti kybernásilí spočívajícímu ve veřejném sdílení jejích intimních fotografií ze strany bývalého partnera, a neprovedly rychlé a účinné vyšetřování.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka se v létě 2016, kdy byla jako osmnáctiletá přijata ke studiu na univerzitě, seznámila přes internet s dvacetiletým V. C. A. Po nějaké době si kromě zpráv začali vyměňovat i intimní fotografie a vznikl mezi nimi krátký vztah, jenž skončil v polovině října 2016. Následně vytvořil V. C. A. několik falešných profilů na sociální síti a jejich prostřednictvím pak zaslal intimní fotografie stěžovatelky jejím blízkým a kamarádům. Po stěžovatelčině neúspěšném pokusu mu v činnosti zabránit zveřejnil navíc její fotografie i na stránkách nabízejících sexuální služby společně s jejím jménem a telefonním číslem. Stěžovatelku pak kontaktovalo mnoho neznámých osob se zájmem o sexuální služby. Její intimní fotografie zveřejňoval až do konce listopadu téhož roku.

Koncem října 2016 stěžovatelka podala trestní oznámení. K podání vysvětlení se však oba dostavili až v srpnu 2018. Vyšetřující policista stěžovatelku před výslechem opakovaně kontaktoval a hrozil, že pokud nebude spolupracovat, vyšetřování ukončí. Odrazoval ji také od najmutí právního zástupce. Navíc musela podávat vysvětlení v přítomnosti V. C. A., i když policistu výslovně žádala, aby předešel takové situaci, protože z něj má stále strach.

V listopadu 2019 stěžovatelka podala stížnost okresnímu soudu týkající se nepřiměřené délky trestního řízení. Ten shledal v řízení průtahy a nařídil jeho ukončení do čtyř měsíců. Okresní soud ve věci samé rozhodl v červenci 2020. Ztotožnil se s názory státního zastupitelství o splnění podmínek k ukončení trestního stíhání V. C. A. Podle odůvodnění soudu jeho jednání nepředstavovalo trestný čin, jelikož mu stěžovatelka poslala své intimní fotografie dobrovolně. Zaměření jejich vztahu na vyhrocenou sexualitu byla především stěžovatelčina vina, jelikož ona zasílala V. C. A. fotografie v „necudných pózách“; rovněž na rozdíl od V. C. A. nespolečně pracovala s policií při vyšetřování.

Po sérii dalších neúspěšných stížností a výzev podala stěžovatelka v listopadu 2020 mimořádný opravný prostředek. Okresní soud v únoru 2021 předchozí rozhodnutí zrušil a věc vrátil státnímu zastupitelství k obnovení vyšetřování. Ohradil se proti dřívějšímu názoru státního zastupitelství a dodal, že nedostupnost stěžovatelky v první fázi vyšetřování byla omluvitelná a způsobena především tím, že byla neustále obtěžována příchozími hovory neznámých čísel od osob poptávajících sexuální služby. Doplnil, že chování V. C. A. motivovala touha po pomstě a jde o společensky nebezpečnou osobu.

Státní zastupitelství však v lednu 2022 znovu vyšetřování uzavřelo s odůvodněním, že další pokračování by porušilo princip *ne bis in idem*. Věc se následně opět ocitla před okresním soudem, který v červenci 2022 shledal, že státní zastupitelství si přisvojilo pravomoci soudu a odmítlo se řídit jeho instrukcemi. Ohradil se také proti namítanému porušení principu *ne bis in idem*. Přesto ale musel vyšetřování ukončit, jelikož promlčecí lhůta uplynula již v listopadu 2021.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Dle stěžovatelky státní orgány selhaly v ochraně jejího práva na soukromý život dle článku 8 Úmluvy ve vztahu k činům V. C. A., tedy publikaci intimních fotografií na platformách nabízejících sexuální

služby společně s jejími osobními údaji a šíření blízkým i veřejnosti skrze sociální síť. Namítala, že vnitrostátní orgány špatně vyložily rumunskou právní úpravu a že vyšetřování bylo neúčinné.

a) Obecné zásady

Soud zdůraznil, že „soukromý život“ kromě psychické a fyzické integrity osoby zahrnuje i aspekty její identity jako jméno, podoba a právo na kontrolu použití svého obrazu (*López Ribalda a další proti Španělsku*, č. 1874/13 a 8567/13, rozsudek velkého senátu ze dne 17. října 2019, § 87–89). Mezi pozitivní závazky státu podle článku 8 Úmluvy patří i závazek přijmout opatření, která zajistí respektování práva na soukromý život i mezi jednotlivci; ve vztahu k ohrožení těch nejintimnějších aspektů soukromého života je prostor států pro uvážení zúžen (*Söderman proti Švédsku*, č. 5786/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, § 78–79).

V případech obtěžování a kybernásilí vůči ženám a dětem existuje značné riziko zásahu do fyzické i psychické integrity z důvodu jejich větší zranitelnosti (*K. U. proti Finsku*, č. 2872/02, rozsudek ze dne 2. prosince 2008, § 41). Soud kybernásilí považuje za jednu z forem komplexního fenoménu domácího násilí. Důraz na aktivní postup státu při ochraně obětí kladou mezinárodní nástroje i konzistentní judikatura Soudů. Mezi pozitivní závazky státu v této oblasti patří a) povinnost zavést a v praxi uplatňovat přiměřený právní rámec chránící proti násilí od soukromých osob, b) povinnost přijmout vhodná opatření k předcházení bezprostředního rizika, o němž vnitrostátní orgány věděly nebo měly vědět a c) povinnost provést účinné vyšetřování násilných činů (*Kurt proti Rakousku*, č. 62903/15, rozsudek velkého senátu ze dne 15. června 2021, § 164). U kybernásilí, které v obětech vyvolávají úzkost a strach, je civilní náhrada nedostatečná a vyžaduje se trestněprávní reakce [*Volodina proti Rusku* (č. 2), č. 40419/19, rozsudek ze dne 14. září 2021, § 57].

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Dle Soudů lze na projednávanou věc nahlížet jako na online obtěžování ve smyslu ustálené judikatury. Činy V. C. A. motivovala touha po pomstě s cílem očernit, ponížit a znevážit stěžovatelku veřejně i před rodinou. Mohly stěžovatelce způsobit psychické trauma, újmu a emoční nestabilitu a vyvolat v ní pocity úzkosti a strachu. Byly natolik závažné, že ze strany státních orgánů vyžadovaly účinné trestněprávní vyšetřování, jež nemohlo suplovat pouze civilní řízení, jak navrhovaly státní orgány.

(i) Právní rámec

Soud přihlédl ke skutečnosti, že v době projednávaných činů byla vnitrostátní praxe nejednotná ve výkladu předmětných ustanovení trestního zákoníku a tím i otázky, zda nakládání V. C. A. s fotografiemi stěžovatelky bylo v souladu s právem. Novela z roku 2023, která podle vlády zajistila účinnou ochranu obětem „revenge porn“, však s ohledem na čas jejího přijetí neměla pro projednávaný případ žádný význam. Předmětná ustanovení trestního zákoníku v té době tak neposkytovala stěžovatelce účinnou trestněprávní ochranu proti činům jejího bývalého partnera.

(ii) Vyšetřování

Aby bylo trestní vyšetřování účinné, musí být rychlé a důkladné. Státní orgány však zahájily vyšetřování až více než šest měsíců po podání trestního oznámení. Vyšetřování vedly proti neznámému pachateli, přestože stěžovatelka poskytla jasné důkazy o jeho identitě. Státní orgány poprvé vyslechly V. C. A. až rok a osm měsíců po podání trestního oznámení. V průběhu řízení státní orgány nezajistily potřebné důkazy a neposkytly stěžovatelce ochranu před obtěžováním ze strany V. C. A., který nehodlal své jednání ukončit.

Soud se ztotožnil s pozdějším názorem okresního soudu, že stěžovatelčina nespolupráce s vyšetřujícími orgány byla vysvětlitelná okolnostmi mimo její kontrolu, zejména obtěžováním neznámými čísly, úzkostí a emoční nestabilitou způsobenou předmětnými událostmi. Nemohla jí tedy být přičtena k tíži. Navíc vyšetřující policista stěžovatelce předestíral, že její věc nemá šanci na úspěch a nemá smysl v ní pokračovat. V průběhu dalších fází řízení docházelo k průtahům, které následně potvrdil i okresní soud. Její stížnosti zůstaly bez jakýchkoliv hmatatelných výsledků. Pasivita orgánů se změnila až po

medializaci případu a veřejném protestu. Soud shledal další dílčí pochybení orgánů v tom, jak byla věc přidělována jednotlivým vyšetřujícím orgánům, v její trestněprávní kvalifikaci, a nakonec i v promlčení.

Způsob, jakým se státní orgány vypořádaly s vyšetřováním, dle Soudu ukazuje na (i) nedostatek nestrannosti státního zastupitelství, (ii) jeho opovržení vůči stěžovateli spočívající v nazývání jejích póz na fotografiích „necudných“ a vztahu s V. C. A. jako posunutého do „vyhroceně sexuální“ podoby, což mělo za následek její reviktimizaci, přičemž dle Soudu tyto úvahy neměly relevanci pro posouzení případné trestní odpovědnosti podezřelého, a (iii) zjevnou absenci či nízkou úroveň odborného tréninku pro zacházení s oběťmi kybernásilí a předcházení jejich sekundární viktimizaci.

Soud shledal jako obzvláště znepokojivé také to, že státní zastupitelství nerespektovalo pokyn okresního soudu, ačkoli k tomu bylo právně zavázáno. Následné promlčení trestního stíhání Soud označil za zjevné pochybení státních orgánů, které si musely být vědomy konkrétního data, kdy promlčecí doba uplyne, a přesto v řízení nepostupovaly bez zbytečných průtahů. Vnitrostátní orgány dostatečně nezohlednily dotčené veřejné zájmy, ignorovaly nebezpečnou povahu činů V. C. A. a psychologickou újmu stěžovatelky. Jejich postup vyvolal pochybnosti o schopnosti právního mechanismu nastavit na ochranu obětí jako je stěžovatelka dostatečné odstrašující účinky, což pachatelům umožňuje uniknout odpovědnosti. Soud proto uzavřel, že došlo k porušení pozitivního závazku státu podle článku 8 Úmluvy.